

Literatura.

Dr. Ant. Ráliš, okr. soudce:

Trestněprávní poznámky.

I. Progresivní system v Německu.

V minulém ročníku říšskoněmeckého trestněprávního časopisu *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft* (1925, seš. 3.) uveřejnil justiční rada v Kielu Werner Gentz některá data o výkonu trestu v soudobém Německu, jakož o snahách uvést výkon ten v soulad s moderními názory. Článek zajímavý jest zejména údaji o zavádění progresivního systemu. Progresivní system při výkonu trestu na svobodě znám byl až dosud v Německu spoře a byl zaveden jedině ve dvou ústavech (Věznice mladistvých ve Wittlichu od roku 1913, a později v Bautzen), více méně pokusně. Teprve poválečná doba usiluje o jeho definitivní a všeobecné zavedení. Důležitým v tomto ohledu bylo ujednání mezi vládami jednotlivých německých států v červnu 1923, jehož účelem bylo sjednotiti se na společné bási ustanovení o výkonu trestu. Výsledkem jednání byly tak zvané směrnice (Grundsätze), mající sloužiti za podklad zákonodárných, event. nařizovacích ustanovení upravujících výkon trestu v jednotlivých státech. Rovněž tak staly se »směrnice« vodítkem i chystanému celoříšskému*) zákonu upravujícím otázky materie výkonu trestu, jehož osnova otištěna byla ve Věstníku říšského ministerstva spravedlnosti v lednu 1925. V § 130, směrnice určena zásada: »Při delších trestech usilovati jest o výkon ve stupních. Tím má se podporovati mravní povznesení, že trestanci se kladou cíle, jež činí mu hodným, by svoji vůli napjal a ovládal.« Progrese má »upravití přechod do svobody.«

Vlivem směrnic zaveden byl progresivní system v Bavorsku, Hamburku, Thüringen**) a posléze i v Prusku. (Nař. minist. justice z 2. I. 1925.)

Pruské nařízení — ostatní systemy jsou mu podobny — zavádí jej pro všechny trestance odsouzené k trestu žaláře nebo vězení, s podmínkou minimální doby trestu. Tato obnáší při žaláři jeden rok, při vězení šest měsíců. Při mladistvých trestancích učiněna výjimka a stačí minimální doba tříměsíčního trestu k podrobení mladistvého progresi. Nečiní se vůbec rozdíl mezi jednotlivými kriminologickými kategoriemi trestanců, a lhostejno tedy, jde-li o trestance zpětilé, nepolepšitelné, ze zvyku atd. (velký to rozdíl k systemu na př. americkému, kde progrese určena toliko pro trestance polepšitelné, vězněné v reformatories, kdežto vězňové ve státních jails, — tudíž živly nepolepšitelné, — progresivnímu systemu podrobeni nejsou). Veškerí trestanci rozděleni jsou na tři třídy, přísně od sebe diferencované. Přichozí zařazení jsou do třídy nejnižší (prvé) s možností postupu do druhé a třetí. V každé třídě jest předepsána minimální doba pobytu: pro žalář. 9 měs., vězení 6 měs., pro mladistvé 3 měs. Skutečná doba pobytu ve třídě určená jest hlavně chováním trestancovým, ale mimo toho i jinými důležitými momenty, tak zejména event. zpletilostí, délkou trestu atd. Chování a pile trestancova, hlavní to předměty ústavní péče, pozorovány a posuzovány jsou v Prusku s úplným odklonem od tak zv. čárkového systemu, používaného většinou při progresi. Důvodem tohoto odklonu — dle autora — jest přílišná schematisace čárkového systemu, jež prý vede k tomu, že na myšlénku výchovy nazírá se tuze vnějškově. Měřítkem trestancova chování a pile jest místo toho jedině osobní pozorování ústavního personálu, a postup do vyšší třídy nastává tehdy, když trestanec jeví celkové do-bré a řádné chování

*) Výmarská ústava v 7. čl. klade výkon trestu do materií upravit se majících právem celoříšským.

**) Viz též článek v. vl. rady Dra Frede: Der Strafvollzug in Stufen in Thüringen (v *Zeitschrift f. d. ges. Strafrechtswissenschaft* 1925 č. 5., 6.).

a tým ukazuje, že má vůli a schopnost obrátiti se k lepšímu. Ze střední pak do nejvyšší (prvé) třídy postupuje tehdy, pakliže celkové jeho chování ukazuje opravdový obrát k lepšímu a tak ospravedlňuje úsudek, že trestanec se bude na svobodě řádně chovati. Možnost přímého přechodu z třídy nejnižší do nejvyšší je vyloučeno. Ustanovení o postupu spadá do pravomoci ředitele ústavu, jenž o každém jednotlivém případě pečlivě se má raditi se svým úředníctvem, event. jeho výběrem.

Pro pobyt v nejnižší třídě předepsána jest úplná samovazba s nucenou a dlouhou prací. Ustanovení o samovazbě — dle slov samého autora — bude zatím těžko v praxi uskutečniti, pro nepříznivé stavební poměry dosavadních ústavů, jakož i slabou finanční situaci do budoucna. Postup do druhé třídy přivádí trestance do společnosti s ostatními spoluvězni bez jakéhokoli nebezpečí pro jeho mravy — dle autora, — neboť špatné elementy zůstaly ve třídě první. Postupně se mu uvolňuje část pracovní odměny k zakoupení některých dovolených požívatin. Pracovní doba se zkracuje; je dovoleno kouřit. Návštěvy, dopisy povolují se častěji. Rovněž dovoleno odebírat některé časopisy. Ve třídě třetí jsou úlevy nejznačnější, možno se stravovati z vlastních peněz; nosit vlastní šat; býti úplně zproštěn pracovní povinností pro ústav; svěřují se různé důvěry vyžadující úkony, práce samostatná venku atd. Ze třetí třídy dostává se trestanec přímo na svobodu.

Podmíněné propuštění z trestu v Německu zavedeno není, a nahrazuje se pomalou a těžkopádnou institucí podmíněného omilostnění na žádost trestancovu, kterážto žádost někde — zejména v Thüringen — vázána jest podmínkou, že trestanec dosáhl nejlepší třídy.

Podobně jako v Prusku upraven jest progresivní system i v jiných státech německých s tou důležitou výjimkou v Thüringen, že system jest doplněn institucí předchodného ústavu v Eisenbachu, určeného pro 30—40 podmíněné milosti obdařených trestanců, kteří před propuštěním na svobodu zde mají určitý čas ztráviti k úplnému osvědčení duševní změny k lepšímu. Trestanci — většinou mají sem přijiti polepšení ukazující recidivisté — mají povinnost věnovati se během dne polní neb jiné práci na svobodě, ale večer jest jim vrátni se do ústavu. Nedbání těchto podmínek má za následek ztrátu milosti a zpětné přeložení do trestnice.

Zajímavé jest srovnání progresivního systému německého se systemem, jak jej — rámcovitě a směrníkovitě — zavádí osnova čl. trestního zákona z května 1921. Známo, že náš system určen jest pouze pro káznice (žalář od jednoho roku) a nikoli pro věznice. Trestanci dělení jsou na tři třídy, avšak nově příchozí nezařazují se do třídy nejnižší (kromě výjimek stanovených § 112. pro určité recidivisty), nýbrž hned do prostřední, s možností vzestupu, a ovšem — za podmínek stanovených v § 112. — i sestupu. Postup do vyšší třídy děje se dle chování, píle a svědomitosti, kteréž momenty oceňovány jsou dle systému Německem zavrženého: čárkového (termin osnovy: známkového). Poznámati dlužno, že proti systému čárkovému byly u nás proneseny námitky, poukazující na nebezpečí mechanického a duchaprázdného oceňování trestancova, nebezpečí, jež vzhledem k dosavadnímu v moderním duchu neškolenému personálu vězničnému ještě vzrůstá; ovšem je jisto, že ani způsob volený v Německu není bez riska; ba právě tam jest třeba velmi vyspělého personálu, plně objektivního a zkušeného, by bez svévole a zlovůle zkoumal trestance vzhledem na správná sice, ale velmi neurčitá a nejasná kriteria postupu. Sami někteří němečtí autoři přiznávají, že neškodilo by více schematičnosti, i když by se nepřijal úplný system čárkový. Zdá se, že postup volený naší osnovou jest lepší; jedině nutno klást personálu před oči vnitřní cíle výkonu trestu, aby personál zdůrazňuje vnitřní momenty při posuzování trestancova chování paralysoval sám u sebe mechanické nebezpečí čárkového systému. Ve třídě nutno pobýti nejméně jednu čtvrtinu trestu. Dosáhne-li trestanec nejvyšší

třídy a ztrávil-li tam určitou dobu, může býti podmíněně propuštěn na svobodu. Diferenciace jednotlivých tříd ponechána pozdějšímu nařízení; nutno však podotknouti, že — jak praví důvodová zpráva (strana 44) — z důvodů, aby se nepředbíhalo praktickým zkušenostem, jakož i pro nepřipravenost stavební podmínky, nebyla u nás pro nejnižší stupeň progresu předepsána obligatorní samovazba. Konečně zná osnova instituci přechodného ústavu, jež zavádí u těch kárančí, vězňů (jakož i chovanců zabezpečovacích ústavů): »kteří ještě nemohou býti na svobodu propuštěni, ale nepotřebují již tuhé kázně ústavní« (§ 103.).

Z porovnání naší osnovy s německým systemem plyne, že osnova čl. je v celku bližší typické instituci progresivního systému, jak známa jest pod jménem irská progresse. Celómu duchu progresu, jakožto postupnému přeměňováníi trestancově ze zločince na člověka sociálně bezzávadného blíží se naše osnova především zavedením přechodného ústavu, jež v Německu — s výjimkou Thüringen — jest dosud opomíjeno. Dále postrádá Německo vlastního vrcholu progresivního systému: podmíněného propuštění, jež jen skrovně a nedokonale nahrazeno jest podmíněnou milostí. Bez řádně a plně užívaného podmíněného propuštění ztrácí celá progresse většinu své podstaty, ježto skok z poslední třídy trestanecké do úplné a neomezené svobody jest příliš veliký a pro společnost nebezpečný, poněvadž není záruky, že propuštěnec v zápětí nevrhne se na dráhu zločinu. Konečně zná naše osnova — byť zatím jen výjimečně — neurčité odsouzení, jež v německých zemích vůbec schází, ač právě neurčité odsouzení je to, s nímž myšlenka progresu takřka stojí a padá. Připomenouti ovšem dlužno, že v Německu množí se hlasy, volající po zavádění neurčitého odsouzení, a možno v tom ohledu čekatí alespoň pokusná zavádění. Zdá se, že na dosavadním pomalém a jakoby zdráhavém přijímání moderních institucí do Německa — kromě známé národní »důkladnosti« — vinu měla i mentalita dosavadních starších pracovníků, kteří příliš dlouho ovládnáni byli — dnes již překonanou, ale ještě před dešítiletím silnou — »škólou klasickou«.

II. Klasifikace kulposních deliktů.

Ideový pokračovatel Lombrosův a vybudovatel pozitivní školy trestního práva italský univers. prof. Enrico Ferri uveřejnil v belgické Revue de droit pénal et de criminologie (1925, č. 1.) článek o delikttech nedobrovolných, t. j. kulposních. Zavrhuje učení některých klasiků (Lampredi, Alendingen), že by stát vůbec neměl práva delikty takové trestati, rozebrá krátce některé teorie o důvodech a ospravedlnění státního trestání kulposních deliktů: odmítá teorii Carnignani-ho o »podezření z dolu«, učení Mori-ho o »výjimečném ustanovení«, Feuerbachovo o »výchovném vlivu na občany méně pozorné«, a dospívá k svému učení, že delikty nedobrovolné — právě tak, jako delikty dolosní, — jsou trestány následkem nezbytné společenské obrany proti individuí, jež nemají minima kázně a pozornosti, bez něhož společenský život není možným. Delikty tyto — a rovněž delikty dolosní — jsou autorovi především jevy společenskými a přírodními, a teprve v druhé řadě jevy právními; proto nutno je považovati za »symptomy antisociální osobnosti více-méně nebezpečné, a více-méně přizpůsobitelné společenskému životu.« Osobnosti ty je možno a potřebno dále zkoumati. Tím dospívá se ke klasifikaci. Autor upozorňuje, že jeho vlastní — proslulá — klasifikace delikventů dolosních (zločinec rozený — duševně chorý — zvykový — příležitostní — vášně —) nehodí se pro delikventy kulposní, a doporučuje klasifikaci svého žáka Angiolini-ho uveřejněnou v »I delitti colposi« z 1901, kterou pokládá sám za úplnou a přesnou. Klasifikace tato vykazuje čtyři typy delikventů s hlediska společenské obrany a trestní justice:

1. Typ, jenž postrádá morálního smyslu, a nebere ohledy na spolublížní. Je to na př. automobilista, jenž pro svoji touhu po rychlé

jíždě žene auto ulicemi plnými chodců; ví, že jest možno, že někoho přejede, ale neznepokojuje se tím.

2. Typ, jenž škodí z nedostatku profesionelní zručnosti, aniž by postrádal morálního smyslu. Na př. lékaři nepracující dle pravidel vědy etc.

3. Typ normálního smyslu, i profesionelní zručnosti, ale oslabené fyzicko-psychické konstituce, jež nedovoluje jim vzbudit v sobě tolik pozornosti, kolik vyžaduje jejich povolání a okolnosti.

4. Typ, jenž nemá žádného z nedostatků typů předchozích, ale v daném okamžiku nalézá se ve stavu únavy, přepracování, vyčerpání nervové etc.

Všechny typy tyto jsou nebezpečím pro společnost, ovšem jeden typ od druhého se liší, tak, že největší nebezpečí obsahuje typ 1. méně 2., dále 3. a nejmíň 4.

Autor končí poukazem na přednosti pozitivní metody, jež přesně a prakticky velmi výhodně rozřešila i problem daný, který ostatním školám a teoriím trestního práva kladl potíže téměř nepřekekatelné.

Chvála oprávněná plně potud, že jen empirickým zkoumáním zločinu a zločince s celkového hlediska sociologického umožní se nám zachytiti všechny podstatné složky, jež modeluje trestní právo, toto pak samo naplniti životem a učiniti schopným splniti úlohu: ochraňovat společenský život před zločinem.

Pavel Poničan: Příručka administrativneho práva platného na území Slovenska so zvláštnym zreteľom na župnú reformu. Bratislava 1925. Nákladom vlastným. Str. 503.

Zavedení župního zřízení na Slovensku činilo nutným vydati celý materiál zákonů, nařízení a instrukcí zřízení župní upravujících v jedné přehledné sbírce. Úkolu toho se podjal autor, který jako výborný znatel práva uherského byl povolán za přednostu administrativního oddělení při úřadu ministra s plnou mocí a v této funkci byl pověřen, aby zřízení župní na Slovensku v život uváděl. (Sr. i autorův článek: Administratívna reforma na Slovensku v Právěm Obzoru 1924 čís. 6.)

Spisovatel nejprve podává stručný přehled administrativní reformy na Slovensku (str. 5. až 18.), na to v dílu I. uvádí ustanovení, jež župní reformě předcházela (str. 19.—152.). Sem patří zejména zákony čís. 64/1918, 210/20 o postátnění správy komitátní, 211/20 o postátnění obecních notářův, dále předpisy o službě účetní a odborné, berní a o poručnictví a obecní slovenská novella 243/22. Snad bylo vhodno uveřejniti nepublikované nařízení ministra s plnou mocí čís. 555/1919 adm., jež jest prvou úpravou správy na Slovensku v naší republice a nařízení o tom, jak prvé výbory (municipální = správní) byly zřizovány. V dílu II. podává se a vykládá župní zákon (str. 153. až 464.) incl. volební řád a nařízení k župnímu zákonu vydané (jednací rady, přesuny kompetenční atd.), díl III. pojednává (str. 465.—474.) o zdrojích příjmu žup a okresův a IV. díl vyličuje působnost okresních a župních výborův jako úřadův dohlédacích a správních (str. 475.—492.).

V každém dílu jsou podány příslušné zákony, nařízení a četné normální výnosy, které byly k provedení župních zákonů v jednotlivých otázkách vydány. Výnosy ty jsou velmi cenným dokladem úřední praxe. K mnohým ustanovením jsou připojeny stručné výklady; tak zejména pozoruhodný jest poslední díl o dozorčím právu.

Autor chtěl knihou svoji »dátí praktickou upotřebitelnou pomůcku všem administrativním úřadům, úředníkům, členům župních zastupitelstev a okresních výborů a to i těm, kteří se veřejnou správou zabývají anebo se o ni zajímají.« Účel ten kniha zcela splňuje; jest vskutku prvou prací v tomto oboru za naší republiky a možno ji ke studiu jako přesný přehled praxe úřední v oboru správy župní vřele doporučiti a to nejen pro Slovensko, nýbrž i pro země historické. Kniha byla doporučena i ministrem s plnou mocí.

L.